

ТЕЛЕПРОСТІР ЛУГАНЩИНИ: ПОСТУП, ПЕРЕРВАНИЙ ВІЙНОЮ

© Соломін Євген, 2017

Проаналізовано особливості становлення та функціонування телевізійного простору Луганщини з дня заснування у кінці 50-х рр. ХХ ст. і до сьогодні. Виділено п'ять етапів розвитку Луганського регіонального телебачення, зумовлені соціально-політичними трансформаціями суспільства та медіа: від становлення регіональних ТРК і до їх зникнення в 2014 р. через бойові дії на сході України та відродження у новому форматі. Досвід роботи ТРК Луганщини показав недосконалість системи управління та захисту інформаційного поля країни з боку державних структур та повної неготовності протистояти інформаційній агресії як з боку сусідньої країни, так і з боку її фактичних сателітів в середині держави. інформаційної війни, а нині активно використовується під час агресії на сході України.

Аналіз діяльності регіональних та місцевих каналів у межах телевізійного простору Луганщини дозволив прийти до важливих висновків. По-перше, вони є бізнес-проектами певних фінансово-економічних чи політичних груп впливу, у яких домінують політичні чи бізнесові інтереси їхніх власників, і політична чи економічна доцільність, а недотримання стандартів професії визначає підходи до виробництва того чи іншого телепродукту. По-друге, телевізійний інформаційний простір фактично монополізований представниками однієї політичної сили, що створює умови для маніпулювання громадською свідомістю й насадження певних стереотипів.

Загалом підтримуючи тезу про те, що регіональне телебачення повинно мати тематичне обличчя, провадити свою програмну політику, зауважимо, що регіональна програмно-тематична політика має поєднувати в телепередачах регіональні, всеукраїнські та загальнолюдські цінності. За таких умов регіональне телебачення буде продуктивним засобом у системі національно-патріотичного виховання, сприяти розвитку, захисту, повноправного функціонування української мови, культури, духовності, створення українського національного інформаційного простору.

Ключові слова: регіональне телебачення; телевізійний простір; регіональне та місцеве мовлення; Антитерористична операція; телекомпанії ЛОТ, ЛКТ, ІРТА.

Yevhen Solomin

THE TV-AREA OF LUHANSK REGION: THE DEVELOPMENT, THAT WAS INTERRUPTED BY WAR

The article is devoted to analysis of peculiarities of function the TV-area of Luhansk region, when it was founded in the end of 1950s and till now. There are 5 emphasized phases of Luhansk regional TV, which are conditioned on social-political transformations of society and media, from the standing regional TRK and to their disappearance in 2014, in connection with starting of fighting actions in the East of Ukraine and revival in a new format.

The experience of the TRC of Lugansk region showed the imperfection of the state control and information system protection system by the state and the complete unwillingness to withstand information aggression both from the neighboring country and from its actual satellites in the middle of the state. Information warfare is now actively used during aggression in eastern Ukraine.

An analysis of the activities of regional and local channels within the television space of the Lugansk region made it possible to make an important conclusions. First, there are business projects of certain financial-economic or political groups of influence, dominated by the political or business interests of their owners, and political or economic feasibility, while non-compliance with the standards of the profession determines the approaches to the production of one or another teleproduct. Secondly, the television information mediaspace is actually monopolized by representatives of one political force, which creates conditions for manipulating public consciousness and forming a lot of stereotypes.

In general, supporting the thesis that regional television should have a thematic person, to implement its program policies, we note that the regional programmatic policy should combine regional, national and

universal values in TV programs. Under such conditions, regional television will be a pro-active mean in the system of national-patriotic education, promote the development, protection, full functioning of the Ukrainian language, culture, spirituality, and the creation of a Ukrainian national information mediaspace.

Key words: regional TV; TV-area; regional and local inform; Antiterroristical operation; TV-company LOT, LKT, IRTA.

Постановка проблеми. Зародившись у кінці 50-х рр. ХХ ст., Луганський телемовник спочатку сформував регіональну, а згодом і національну телекомунікаційні системи, у складі яких пройшов п'ять етапів трансформаційних змін. На кожному із цих етапів хронотопічно окреслилися конвергентні й дивергентні властивості інформаційно-комунікативних процесів, що сприяло специфікації регіональної парадигми, яка протягом шістдесяти років свого існування стверджувалася в стандартних зразках, набувала ознак історико-культурних традицій.

Етапність розвитку Луганського регіонального телебачення зумовлювалася соціально-політичними трансформаціями суспільства й знайшла своє відображення передусім у контенті. Періоду хрущовської “відлиги” відповідав *перший етап* періодизованого нами регіонального телевізійного мовлення (1956 – 1971 рр.). Його характерною особливістю був бурхливий розвиток регіональної медіаіндустрії з контентом, в основі формалізації якого перебували копійовані жанри тогочасної періодики – тележурнали та циклові передачі. Період брежнєвського застою прийшовся на *другий етап* розвитку регіонального телемовлення Луганщини (1971 – 1991 рр.), який відзначився, з одного боку, гальмуванням свобод та поступу до централізації, скороченням ефіру телестудій та повною стагнацією системи обласного телемовлення в кінці 80-х – на початку 90-х рр. Проте в цей час підвищилася якість студійних передач, що сприяло оволодінню регіональним телепростором, розвитку творчо-технічного потенціалу телестудій, зокрема жанрового різноманіття створюваних програм. Період української незалежності припадає на зачаткування *третього етапу* регіонального телемовлення (1991 – 2005 рр.), для якого характерні подальший поступ до регіоналізації телемовлення, демонополізації, збереження державного та утворення регіонального й місцевого недержавного телемовлення. Контент цього періоду означений поступом до журналістських свобод, відкритості, інтерактивності, який час від часу змінюється прихованою цензурою, темниками та цілковитою залежністю від засновників (спонсорів, власників). *Четвертий етап* луганського телемовлення (з 2006 р. – до травня 2014 р.) характеризувався запровадженням цифрового поширення сигналу, ствердженням новітніх технологій телевізійного мовлення та змінами контенту, який перестав бути масовим і став індивідуалізованим.

Аналіз дослідження проблеми. Події, які мали місце від травня 2014 р. – початок активних бойових дій на Сході і тимчасова втрата Україною деяких територій Луганської і Донецької областей – призвели до переформатування мас-медійної діяльності ТРК регіону, які після захоплення їхнього майна, обладнання, апаратно-студійних комплексів припинили існування, аби з кінця 2014 р. відродитися і започаткувати *п'ятий етап* у своєму розвитку. І якщо чотири з перерахованих етапів було проаналізовано, досліджено та періодизовано [9, с. 9], то мас-медійна діяльність, характерна для п'ятого етапу, становить інтерес у широкого кола науковців, адже його формування і наповнення контентом відбувається в умовах проведення на території Луганщини Антитерористичної операції. Журналістикознавцям ще доведеться визначити різні складові цього етапу, проте погляд науковця, журналіста-практика, який бачив процеси із середини і був залучений до них, може бути корисним для ширшого дослідження названого процесу. Методологічною основою осмислення цієї проблематики є дослідження, присвячені вивченню регіональних ТРК, здійснених В. Галич [1], О. Головчук [2], В. Гоян [3], І. Пенчук [7], А. Скорик [8] та ін.

Мета дослідження. Актуалізації деяких аспектів, характерних для телевізійного інформаційного простору Луганщини на сучасному етапі, і покликана наша стаття, мета якої – визначити роль, яку відіграють у цьому процесі відроджені регіональні телеканали. Серед завдань, які ми ставимо перед собою – встановити особливості функціонування національного

інформаційного телепростору в період до травня 2014 р.; визначити сучасні тенденції в розвитку луганських ТРК в умовах проведення гібридної війни; запропонувати оптимальні підходи до подальшого розвитку луганського регіонального мовлення. Розв'язання поставлених завдань дасть змогу виробити усталені підходи до сформованої в умовах проведення Антитерористичної операції моделі регіонального телепростору, може бути використана для широкої наукової дискусії й у підготовці майбутніх журналістів.

Виклад основного матеріалу. Протягом чотирьох етапів розвитку Луганського регіонального ТБ у телевізійному просторі регіону функціонувало 16 телекомпаній, у т. ч. 3 обласні:

- Луганська обласна державна телерадіокомпанія (ЛОТ);
- ТОВ “Незалежна ТРК “ІРТА” (ІРТА);
- обласне об'єднання “Луганське кабельне телебачення” (ЛКТ)

та 13 місцевих телекомпаній:

– ТОВ “Телерадіокомпанія “Від” (Від) (м. Свердловськ), ТОВ НТРК “ІРТА-Сєверодонецьк” (ІРТА-Сєверодонецьк), ТОВ НТРК “ІРТА-Старобільськ” (ІРТА-Старобільськ) ТОВ “ІРТА-Стаханов” (ІРТА-Стаханов), ТОВ “ІРТА-Красний Луч” (ІРТА-Красний Луч), ТОВ “Телекомпанія Ера-ТВ” (Ера-ТВ), ТОВ “Телестудія “Ніка-ТВ”, м. Ровеньки (Ніка-ТВ), ТОВ “Телекомпанія “Антел”, м. Антрацит (АНТЭЛ) – названі телеканали входять до структури медіа-групи ІРТИ; .

- комунальне підприємство “Редакція міського телебачення “Аскет” (Аскет) (Алчевськ);
- ТОВ “Телерадіокомпанія “Ровеньківські канали телемовлення”(РТВ) (Ровеньки);
- ТОВ “Телерадіомовна компанія “Луч” (Луч) (Красний Луч);
- Лисичанське комунальне підприємство “Телерадіокомпанія “Акцент” (Акцент) (Лисичанськ);
- ТОВ “Телерадіокомпанія СТВ” (СТВ) (Сєверодонецьк).

Названі телекомпанії за формою власності поділяються на комунальні (Акцент, Аскет) та приватні (Від, ІРТА-Сєверодонецьк, ІРТА-Старобільськ, ІРТА-Стаханов, ІРТА-Красний Луч, Ера-ТВ, Ніка-ТВ, АНТЭЛ, РТВ, Луч, СТВ), а за способом розповсюдження сигналу ТРК є ефірно-кабельними.

Якщо зважити на основні тенденції існування телепростору Луганщини та перспективи його розвитку за часів незалежності України, то варто констатувати, що до початку ХХІ століття він досяг стабільності, а кількість існуючих регіональних та місцевих телеорганізацій незмінна протягом останніх років. При цьому “програми місцевих телекомпаній для населення стали невід'ємним елементом життя, могутнім пізнавальним та виховним засобом комунікації, а головне – джерелом різноманітної інформації” [5].

Між тим, за територіальною локальністю каналами регіонального телевізійного мовлення територія області покрита не повністю. Державна організація “Луганська обласна державна телерадіокомпанія” (телеканал ЛОТ) покривала телевізійним сигналом 89,7 % території області [7]. Інший телеканал – обласне об'єднання ОО “Луганське кабельне телебачення” нараховує 1,2 млн. споживачів інформпродукції, а в зоні покриття телевізійним сигналом знаходяться населені пункти в радіусі 100 км від ефірного передавача. Крім того, канал ретранслюють оператори кабельного телебачення в Луганську, Алчевську, Стаханові, Ровеньках, Первомайську, Кіровську, Брянці [6]. Продуктивною була й ІРТА, яка разом з компаніями-сателітами покривала телевізійним сигналом 80 % області.

Мовлення місцевих телекомпаній поширювалося на міста їх дислокації. При цьому частина глядачів північної частини області випадала з інформаційного поля Луганщини через технічну неможливість подати сигнал в оселі глядачів та ознайомити їх з регіональними і загальнонаціональними новинами, через що вони змушені свої інформаційні потреби задовольняти контентом, який без обмежень заходив з території Росії. Аналоговий сигнал російські каналів можна було приймати як на звичайну антену чи кабельними мережами, так і частково в форматі цифрового мовлення стандарту Т2, передавачі якого активно і безкоштовно поширювались серед пенсіонерів якраз у 2011–2014 рр. Така дезінтеграція системи національного телевізійного простору, яка мала місце в прикордонних населених пунктах Луганщини, призвела спочатку до інформаційної війни, а нині активно використовується під час агресії на сході України.

Аналіз діяльності регіональних (обласних) та місцевих каналів у межах телевізійного простору Луганщини дозволив прийти до важливих висновків. По-перше, вони є бізнес-проектами певних фінансово-економічних чи політичних груп впливу, у яких домінують політичні чи бізнесові інтереси їхніх засновників (власників), і політична чи економічна доцільність, а

недотримання стандартів професії визначає підходи до виробництва того чи іншого телепродукту. По-друге, телевізійний інформаційний простір фактично монополізований представниками однієї політичної сили, що створює умови для маніпулювання громадською свідомістю й насадження певних стереотипів. На небезпеці монополізації у сфері ЗМІ наголошує й Рада Європи в рекомендаціях Україні “Про заходи щодо сприяння прозорості ЗМІ”, відзначаючи, що концентрація засобів масової комунікації може мати не тільки позитивну, але й згубну дію на плюралізм та різnorodність ЗМІ. Зауваження для України є доволі слушними з огляду на українські реалії та рівень свобод у державі та бажання політиків чи посадовців від рівня села до районної чи обласної адміністрації та Кабміну чи Адміністрації Президента покерувати ЗМК напряму або за допомогою темників. По-третє, кількісні показники не переросли в якісні, адже бракувало коштів, необхідних для нормального виробництва високопродуктивного телепродукту та підготовку професійних тележурналістів. У цій масово-інформаційній ситуації держава мала стати гравцем на медійному ринку, а реальні кроки на шляху до створення громадського (суспільного) телебачення повинні були усунути перекося в розвитку регіонального телемовлення.

Проте події 2014 року змінили масово-комунікаційну ситуацію. 1 травня 2014 р. озброєні особи з т. з. “Армії південного сходу” захопили філію Концерну РРТ і відключили “Перший національний”, 1+1 та 5 канал і замінили їх на російські, а в середині травня захопили місцеві, а згодом і всі три обласні канали – ЛЮТ, ЛКТ та ІРТА. На їх базі були утворені сепаратистські канали, які почали мовлення на непідконтрольній Україні території. Жодному українському регіональному каналу не вдалося евакуювати власне устаткування, яке залишилось на окупованій території. При цьому основна кількість технічних та творчих працівників виїхала за межі Луганська на підконтрольній Україні території. Майже піврічну тишу в регіональному телебаченні першою порушила ІРТА. Приватний телеканал на базі своєї місцевої студії розпочав своє мовлення з нового обласного центру української Луганщини – Северодонецька, а з 2015 р. з цього ж міста відновив мовлення заново створений ЛЮТ. Запрацювали і місцеві студії телебачення в Лисичанську та Северодонецьку. Нині сигналом регіонального мовника вдається повністю покривати контрольовані Україною території Луганщини, проте потужностей подати сигнал на окуповану територію у каналів немає.

Висновки. Натомість досвід роботи ТРК Луганщини показав недосконалість системи управління та захисту інформаційного поля країни з боку державних структур та повної неготовності протистояти інформаційній агресії як з боку сусідньої країни, так і з боку її фактичних сателітів в середині держави. Загалом підтримуючи тезу про те, що регіональне телебачення повинно мати тематичне обличчя, провадити свою програмну політику, зауважимо, що регіональна програмно-тематична політика має органічно поєднувати в телепередачах регіональні (локальні), всеукраїнські та загальнолюдські цінності. За таких умов регіональне телебачення буде продуктивним засобом у системі національно-патріотичного виховання, розвінчування антиукраїнської політики, розвитку, захисту, повноправного функціонування української мови, культури, духовності, створення українського національного інформаційного простору. Поновлення ж інформаційного суверенітету України на сході вбачається можливим за умови звільнення від окупації частково захоплених нині територій Луганської і Донецької областей, розбудови потужностей для подачі сигналу на непідконтрольній території та негайне запровадження обмежень на трансляцію на території держави аудіовізуального продукту, виробленого поза межами Європейського Союзу.

1. Галич В. М. *Інформаційний простір Луганщини: стан і перспективи розвитку* / В. М. Галич // *Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка*. – Луганськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2008. – Ч. I. – №3 (142). – С. 80–90. . Головчук О. В. *Регіональне телебачення України в контексті політичних трансформацій суспільства* : дис... канд. політ. наук: 23.00.03 / Головчук Оксана Василівна. – К., 2007. – 219 с. 3. Гоян В. В. *Інформаційна телевізійна програма: типологічна характеристика, параметри діяльності журналіста: Дис... канд. філол. наук: 10.01.08* / В. Гоян. – К., 1999. – 210 с. 4. *Луганське телебачення починалося так...* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lot.lg.ua/?mid=1&page=1>. – Назва з екрана. 5. *Наханетов В. Роль місцевого телебачення у створенні іміджу політичного лідера* [Електронний ресурс] / В. Наханетов. – Режим доступу : http://www.franko.lviv.ua/faculty/jur/Internet/PART-2_4.htm. – Назва з екрана. 6. *О каналі*

ЛКТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lkt.lg.ua/about>. – Назва з екрана. 7. Пенчук І. Л. Регіональне телебачення і радіомовлення у контексті формування національної свідомості молоді : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Пенчук Інна Леонідівна. – К. : Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики, 2003. – 19 с. 8. Скорик А. Я. Музичні програми регіонального телебачення в інформаційному просторі сучасності (на прикладі програм Львівського телебачення) : автореферат дис. канд. мистецтвознавства: 26.00.01 / А. Я. Скорик. – Львів, 2009. – 16 с. 9. Соломін Є. О. Телевізійні новини. Луганський досвід : монографія / Є. О. Соломін. – Ужгород: ФОП Береза А. Е., 2015. – 209 с.

REFERENCES

1. Galich V. *Information space Lugansk: state and prospects of development* / V. Galich // *Bulletin of Lugansk National Pedagogical University named after Taras Shevchenko*. – Lugansk: Printed DZ “LNU”, 2008. – Part I. – №3 (142). – P. 80–90.
2. Holovchuk O. *Regional TV Ukraine in the context of political transformation of society: Dis ... Cand. flight. Sciences: 23.00.03* / Holovchuk Oksana. – K., 2007. – 219 p.
3. Hoyan V. *Information TV program: a typological characteristic parameters of the journalist: Dis ... Cand. philology. Sciences: 10.01.08* / V. Hoyan. – K., 1999. – 210 p.
4. *Lugansk television began so ... [electronic resource]*. – Access: <http://www.lot.lg.ua/?mid=1&page=1>. – Name of the screen.
5. Nahapetov B. *The role of local television in creating the image of a political leader [electronic resource]* / V. Nahapetov. – Access: http://www.franko.lviv.ua/faculty/jur/Internet/PART-2_4.htm. – Name of the screen.
6. *About the LKT channel [Electronic resource]*. – Access mode: <http://www.lkt.lg.ua/about>. – The name of the screen.
7. Penchuk I. *Regional television and radio broadcasting in the context of national consciousness of youth: Author. di ... candidate. philology. Sciences: 10.01.08* / Inna Penchuk. – K.: Kyiv National University them. Taras Shevchenko. Journalism Institute, 2003. – 19 p.
8. Skorik A. *Music programs of regional television in modern information space (for example, TV programs Lviv): Abstract Dis. candidate. art criticism: 26.00.01* / A. Skorik. – Lviv, 2009. – 16 p.
9. Solomin, Ye. *Television news. Lugansk experience: Monograph, Uzhgorod, Enterprise Bereza A., 2015. 209 p.*